

Tisztelt hölgyeim és uraim kiállítás megnyitó közönség!

Kérem nézzék el nekem, hogy Hús Zoltán kiállításának megnyitóját egy kicsit tankönyv ízűen az egyik legelterjedtebb művészetfelfogás a mimézis, a tükrözés emlegetésével kezdjem. Arisztotelész óta úgy tudjuk - és ez sokáig érvényes is volt - hogy a művész (festő) feladata nem más, mint visszatükrözni kora, egyénisége és főleg a más számára nem is látható régiók világát. Ez a felfogás legteljesebben a reneszánsz idején jelent meg, mondjuk így a tükör, melyet sok híres kéz alkotott akkor volt legteljesebb, torzításmentes, mert mindenki magát láthatta benne, egyszerre egyetemesen emberinek és olyan valakinek is, akire kettős lángnyelvek szálltak.

(tankönyv illusztráció Az arnolfini házaspár tükre kinagyítva, a paradicsomot jelképező szobában.)

A későbbi korokban mindig ezzel a tükörrel volt a baj. A barokk idején torzított képeket kerestek, homorú-domború lencsét, később azt mondták, hogy ami szép - az igaz is, tehát megszépített hamis képeket vetítettek. Aztán a tükör átalakult endoszkóppá amellyel a lélek láthatatlan területeit vizsgálták, míg a két világháború (meg tegyük hozzá gyorsan 56) végképp darabjaira törte. Beteljesedtek Ady szavai: minden egész eltörött. A fény és a szellem kihátrált a képkeretekből.

A klasszikus művészetfelfogás, képalkotás mesterei számára- mint amilyen Hús Zoltán is magától értetődő egy olyan viszonyítási pont keresése, ahol a teljesség, a teljességnek emberi, művészi, természetfeletti, mágikus darabkája a művészet tükre még együtt van.

Zoltán ezt a pontot két térben is megtalálta a reneszánsz, elsősorban németalföldi festészet megszállott részletgazdagságában és a magyar népi kultúra világában. (Ez utóbbin értve a hagyományos népművészeti motívumok formakincsét és azt a történelem előtti, amely csak a génekben öröklődött át)

Ha posztmodern, mágikus realista festő lenne, akkor képei töredékek lennének, ahol az egymás mellett megjelenő motívumok leginkább a nagyáruházak polcainak zsúfolt összevisszaságára emlékeztetnének. De festészete sokkal áttételesebb ennél. Nem töredékeket, hanem konstrukciókat, rekonstrukciós kísérletet látunk. Annak a kísérletét, hogy a szanaszét hulló tükröcserepeket, melyek egykor az élet mindennapjaiban is eligazodást nyújtó képet vetítettek a korról, Istenről és minden művéről, ismét összeszedegessük és összeillesztgessük egy mágikus képfelületen. Kalandos és kanyargós életútján tehát ezeket a darabkákat gyűjtötte Budapesten, Erdélyben, a bécsi lágerben, Palm Beach-en, Tényőn.

Balázs Attila, a művész egyik barátja így ír erről a gyűjtögetésről:

„Emlékszem arra a pillanatra, amikor derék barátom Hús Zoltán itt Pesten kukázik. Jó, inkább konténerzik. Megyünk így az utcán éjszaka, és egy degeszre tömött konténer láttán Zoltán szemüvege felragyog. A művész előbb szemérmesen kerülgeti a rakás kacatot, utóbb azonban legyőzi az ellenállást, beletúr. - Motívumot keres? - villan át agyamon. Aztán gyorsan rájövök, hogy az elhajított lim-lom között a Szövetség utcában a művész a hol(l)y-woodot keresi. Tulajdonképpen csak a woodot, amelyiket más már elhajított, ő pedig a saját kezével majd felszenteli. Visszaszenteli. Mert hát ilyen dolog ez. Lényegében egyfajta felszentelés, visszaszentelés, még ha szentségtörő is. De Hús Zoltán nem szentségtörő, mint ahogy nem is kukázó.”

Én is emlékszem egy lomtalanítási akcióra, amikor a széthullott cserepek egész kincsesbányájára - egy házra akadtunk. Zoltán szemüvege ismét felragyogott. Mert bár festeni mentünk, a csendes élet egy olyan lehetőségét találtuk meg, egy lakatlan parasztházban, egy földes utcában, Tényőn, ahol minden idővel van átítatva. A porta megvásárlásával sikerült valaminek a helyét megtalálni. Nem csak a képeken - Zoltán talán legjobb csendéletein - hanem itt szinte land-art alkotásként egy egész házon. Egy olyan korban, ahol *trend a lelke mindennek* nem az volt a legfontosabb a beköltözés után, hogy hogyan lehetne a komfortot növelni, hanem az, hogy a szükséges javítások ne ejtsenek sebet az udvarban, a kertben, a házban. Ne kerüljön a XXI. század műanyagja fára, falra. Aztán szépen helyükre kerültek a dolgok. A málna a bokorra, a méz az üvegbe, a sokat látott tarisznya a szögbe, a bor a poharakba. Láthatatlan aranszál került a művész szeméből a szögek helyével sebzett gerendára és fölfelé; valahova a felhőn túlra.

A Hús Zoltán képek mind ezt az igényt fejezik ki. Megtalálni, helyére tenni, felszentelni azt, ami szanaszét hullott. Így lesz hiteles keresztény művész az, „aki a reneszánsz festészet minőségét, a szkíta művészet formai erejét és a paraszti hagyomány ősi egyszerűségét mintának tekinti?”

A formajegyek számbevételét kezdjük a kerettel, amely bár tényleg körülkeríti a képet, de sokkal inkább hordozza az ember jelenlétét az időben. Úgy gondolom, hogy a keretként a kép részévé tett faanyag úgy módosítja a kép jelentését, mint az a környezet, ahol például egy gyertyát gyújtunk: születésnap asztal, áramszünet, keresztelő. Számtalan színnel gazdagítja a gyertyaláng fényét. Ágydeszka, zongorafedél, ablakkeret. Mind hordozza azokat a lenyomatokat, szöghelyeket, intarziát, zsanért,

amely a készítőre és használóra utal, azt az időt, amelynek tanúja volt. „A lebegtetett időt” – a festő szavaival.

A keret azon túl, hogy erősen készletti a nézőt, hogy megérintse – a képfelület finom porcelános titkával kicsit kontrasztosan –rengeteg információt hordoz. A megfestett szöghelyek (stigmák?), a ráapplikált magok mellett rovásírást és ősi szimbólumok sokaságát tartalmazza. A rovásírás formai-esztétikai hatásán túl egy ősi szimbólumrendszer is, mely a forgónap motívumokkal együtt egyszerre kozmikus, egyetemesen emberi és személyes üzeneteket is közvetít. Kozmikus, mert a napútat követi, a világ egységét; egyetemes, hiszen valamennyi kultúrkör képi szimbolikájában megtalálható; emberi, mert a mindannyiunkra váró nagy utazás állomásait jelzi. A kereten sorakozó magvak az új élet lehetőségét ígérik, de azon túl; átfestve, sorba rendezve a meg nem született gondolatok bábjai is.

További formajegy a kép faktúrája is. A középkori gyökereket idéző, speciális, opálos lapokon eltűnik a személyes kéznyom esetlegessége. Eszünkbe juttatja a reneszánsz festészetet, ahol a jó festő egyik jellemzője éppen ez volt: minél lazúrosabban, minél vékonyabb rétegen dolgozni. Az áttetsző alapon az újabb képeknél megjelenik az aranyfüst, egyértelművé téve, hogy Hús Zoltán számára a festés transzcendens tett: Istentisztelet. Már akkor is az volt, amikor korábbi csendéleteit festette. A mangós csendélet megmagyarázhatatlan hangulatából, színeiből is a legtisztább szakralitás áradt. Megtalálva a mag, a szem, a körforgás motívumait ez a szakralitás most mindennél világosabb, bibliai példázatként süt a képekről.

További elemzés helyett arra kérem Önöket, hogy fedezzék fel e képek néhány titkát. Csodálják meg a negatív formákból kialakuló finom ritmusokat (homlokzatdeszkák, kerítések árnyéke a meszelt falon), kövessék a keretről induló az arany sugarak folyamatosságát. A mesterségbeli tudás megannyi jegyét.

Én megfejtést nem adhatok, ha tudnék sem venném el Önöktől ezt az örömet, de ha a világ szétesett darabkái között, amelyeket Zoltán a számunkra összegyűjtött, megkeressük a lényegét, akkor a képeken megtaláljuk a felénk közeledő kettős lángnyelveket is.

Elhangzott Sopronban
A Pannónia Hotelben
Pünkösöd vasárnap